

แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกล
ผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

Good Practices in Academic Administration Combined with the Use of
Distance Education via Satellite at the Small Schools under the Uttaradit
Primary Educational Service Area Office, Area 1

พานุการ์ กลิ่นพินิจ¹ หยกแก้ว กมลวรเดช² สุรเชษฐ์ บุญยรักษ์³
Panukar Klinpinit, Yokkaew Kamolvoradej, Surachet Boonyarug

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวม 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การวางแผน คือ บริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม การดำเนินงาน คือ บูรณาการหลักสูตรสถานศึกษากับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม การตรวจสอบการปฏิบัติงาน คือ นิเทศภายใน การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน คือ สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย การวางแผน คือ วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาและศึกษาคู่มือการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม การดำเนินงาน คือ จัดการเรียนรู้ตามตารางออกอากาศ การตรวจสอบการปฏิบัติงาน คือ นิเทศภายใน การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน คือ สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ประกอบด้วย การวางแผน คือ สำรวจปัญหาและวิเคราะห์ความต้องการ การดำเนินงาน คือ เตรียมระบบก่อนจัดการเรียนรู้ การตรวจสอบการปฏิบัติงาน คือ นิเทศภายใน การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน คือ สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) การนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย การวางแผน คือ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การดำเนินงาน คือ นิเทศภายใน การตรวจสอบการปฏิบัติงาน คือ ตรวจสอบความครบถ้วนและความต่อเนื่อง การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน คือ สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ประกอบด้วย การวางแผน คือ วิเคราะห์ตัวชี้วัด กำหนดเกณฑ์และศึกษาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ การดำเนินงาน คือ วัดและประเมินผลตามสภาพจริงและเทียบโอนผลการเรียนตาม

Received: 2026-06-11 Revised: 2026-07-26 Accepted: 2026-07-29

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คุรุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ Educational Administration Master of Education, Uttaradit Rajabhat University. E-mail: cactus2713@gmail.com

² อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ Lecturer, Graduate School Faculty of Education Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: yokkaew.kamol@gmail.com

³ อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ Lecturer, Graduate School Faculty of Education Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: edboonyarug7@gmail.com

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ การตรวจสอบการปฏิบัติงาน คือ นิเทศภายใน การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน คือ สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

คำสำคัญ (Keywords) : การบริหารงานวิชาการ; แนวปฏิบัติที่ดี;

รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

Abstract

This research study aimed to find good practices in academic administration in conjunction with the use of distance education via satellite at the small schools. It was qualitative research. The key informants consisted of 18 people. The research instrument was a structured interview. The data were analyzed using content analysis.

The results showed that 1) developing school curriculum consisted of planning, participatory academic administration, operations, integrating school curriculum with distance education via satellite. Inspecting work performance was internal supervision. Improving and developing work performance was creating a professional learning community. 2) Development of the learning process consisted of planning, namely analyzing school curriculum and studying the distance learning manual via satellite. Operation was organizing learning according to the broadcast schedule. Inspecting work performance was internal supervision. Improving and developing work performance was creating a professional learning community. 3) Development of educational media, innovation, and technology consisted of planning, which was surveying problems and analyzing needs, operations, which was preparing the system before organizing learning. Inspecting work performance was internal supervision. Improving and developing work performance was creating a professional learning community. 4) Educational supervision consisted of planning, i.e. appointing an operating committee, operations, i.e. checking completeness and continuity. Improving and developing work practices was creating a professional learning community. 5) Measuring, evaluating, and disseminating academic results involved planning, including the analysis of performance indicators. The process involved establishing evaluation criteria and reviewing the regulations of the Ministry of Education to ensure compliance with institutional and national standards. The operation involved measuring and evaluating learning outcomes based on actual conditions and transferring academic results in accordance with the regulations of the Ministry of Education. Work performance was monitored through internal supervision to ensure quality and compliance. Continuous improvement and professional development were promoted by establishing and sustaining a Professional Learning Community.

Keywords: Academic Administration; Good practice;

Distance education management format via satellite

บทนำ (Introduction)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ระบุว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแล และพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้วยรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างมาก (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54, 2560)

ปัจจุบันอัตราการเกิดของประชากรลดลง ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนโรงเรียนในเมืองที่มีความพร้อมและมีคุณภาพทั้งในโรงเรียนของรัฐและเอกชน และการคมนาคมสะดวกขึ้น จึงเป็นสาเหตุให้มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก และโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาครูไม่ครบชั้น เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรอัตราครูต่อจำนวนนักเรียน ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีครูไม่ครบชั้น การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1, 2562: 1)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) ถือได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนในทุกห้องเรียน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ครูสามารถจัดการเรียนรู้ในทุกสาระได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนและครูได้เข้าถึงสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย นักเรียนและครูมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การนำเทคโนโลยีการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาดำเนินงานโดยเร่งด่วน เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา มีการจัดสภาพการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างครบถ้วน ทั้งกระบวนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการสร้างความรู้จากการลงมือปฏิบัติ เนื้อหา ตลอดจนสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน อันจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้กับประชาชนไทยทุกคน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558: 2)

จากการดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน ได้จัดทำคู่มือการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีองค์ประกอบในการดำเนินการที่เป็นแนวทางให้โรงเรียนนำไปใช้กับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีแนวทางการดำเนินการให้โรงเรียนนำไปใช้ แต่ยังขาดรายละเอียดที่เป็นรูปธรรมในการดำเนินการอย่างชัดเจน และแนวทางไม่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ (นิดา หมั่นดี, 2562: 48)

การบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในหลากหลายบริบท ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีที่เป็นผลลัพธ์จากประสบการณ์ที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าประสบผลสำเร็จ มีวิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้ห้องเรียนประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมายและเป็นที่ยอมรับ จำเป็นต้องอาศัย

ระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและยั่งยืน วงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle) หรือ PDCA ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (P Plan) การปฏิบัติตามแผน (D Do) การตรวจสอบ (C Check) และการปรับปรุงแก้ไข (A Act) ถือเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการบริหารจัดการคุณภาพที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย การนำวงจร PDCA มาใช้เป็นฐานในการขับเคลื่อนขอบข่ายการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 ด้าน จะช่วยให้สถานศึกษามีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ สามารถตรวจสอบและถอดบทเรียนเพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการสรุปวิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้และประสบการณ์ที่ได้บันทึกเป็นเอกสาร และเผยแพร่ให้หน่วยงานภายในหรือภายนอกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558: 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 มีโรงเรียนทั้งหมด 133 แห่ง เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 99 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 74.43 ของโรงเรียนทั้งหมด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด เนื่องจากประสบปัญหาการขาดแคลนครู มีครูผู้สอนไม่ครบชั้นเรียน ส่งผลให้การติดตามผลและการให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง ครูผู้สอนบางส่วนขาดทักษะด้านเทคโนโลยีการศึกษา ทำให้ไม่สามารถใช้การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีการดำเนินการโดยไม่ได้มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม ไม่มีการวิเคราะห์แนวนโยบายมาจัดทำเป็นคู่มือการดำเนินงานของผู้บริหารและครูผู้สอน เพียงแต่ให้นักเรียนเรียนรู้และทำกิจกรรมไปกับครูต้นทาง จึงทำให้การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมไม่เกิดผลกับผู้เรียนอย่างคุ้มค่า หากได้มีแนวทางที่ชัดเจน สามารถเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเกิดขึ้นมาเป็นตัวแบบให้กับโรงเรียนขนาดเล็กได้ ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูไม่ครบชั้นและไม่ตรงตามวิชาเอก ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ต้องการทดแทนครูวิชาเอกสำคัญที่ขาดแคลน เป็นการขยายโอกาสให้นักเรียนได้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล (นิตา หมั่นดี, 2562: 49)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงสนใจทำวิจัยเรื่อง แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การวิจัยครั้งนี้จะเกิดแนวปฏิบัติที่ดี ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบในการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กและเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับใช้ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมความเท่าเทียมทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เป็นวิจัยที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการวิจัยมุ่งเน้นการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยมีขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ 1) แนวปฏิบัติที่ดี 2) การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก และ 3) การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก (มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558: 1)

แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกเฉพาะ 5 ขอบข่ายงาน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) การนิเทศการศึกษา และ 5) การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน แม้ว่าตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาไว้ทั้งหมด 17 งาน แต่เนื่องจาก 5 ขอบข่ายงานดังกล่าว เป็นกรอบงานวิชาการที่มีความสำคัญและมีความสอดคล้องโดยตรงกับบริบทของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนขนาดเล็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 29-30)

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ที่ใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จำนวน 94 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกจากโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ที่ใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จำนวน 94 โรงเรียน ที่มีผลการทดสอบการประเมินความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (National Test : NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และผลการประเมินการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าระดับประเทศต่อเนื่อง 3 ปีการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2565 – 2567 และมีผลการตรวจเยี่ยมพื้นที่เชิงประเมินผล จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 อยู่ในระดับ B1 ขึ้นไป จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนวัดดอยแก้ว 2) โรงเรียนบ้านหาดจั่ว และ 3) โรงเรียนบ้านห้วยทราย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) รวมทั้งสิ้น 18 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครูหัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ จำนวน 3 คน ครูผู้สอน โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวน 6 คน และตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวน 6 คน โดยการคัดเลือกจากผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมภายในสถานศึกษาดังกล่าว

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 99 โรงเรียน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือนกันยายน 2568 ถึง กุมภาพันธ์ 2569

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัย จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์การบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการด้วยวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle) หรือ PDCA ประกอบด้วย P (Plan) การวางแผน D (Do) ปฏิบัติตามแผน C (Check) ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน และ A (Act) ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาต่อเนื่อง ตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา การนิเทศการศึกษา และการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาไว้ทั้งหมด 17 งาน แต่เนื่องจาก 5 ขอบข่ายงานดังกล่าว เป็นกรอบงานวิชาการที่มีความสำคัญและมีความสอดคล้องโดยตรงกับบริบทของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนขนาดเล็ก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารวิชาการ รายงานการประเมินการทดสอบระดับชาติ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และ 2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การยุติการสัมภาษณ์และการได้ข้อมูลครบถ้วน เมื่อข้อมูลเกิดภาวะอิ่มตัว (Data Saturation) คือ เมื่อการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในลำดับถัดไปเริ่มให้ข้อมูล คำตอบ ข้อคิดเห็น หรือแบบแผนแนวปฏิบัติที่ซ้ำเดิมกับข้อมูลที่ได้รับมาจากผู้ให้สัมภาษณ์คนก่อนหน้า และไม่พบประเด็นหรือแนวคิดใหม่เพิ่มเติมที่เป็นสาระสำคัญในขอบข่ายงานวิชาการทั้ง 5 ด้าน ซึ่งแสดงว่าข้อมูลที่ได้รับมีความลึก แน่นนอน และเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตกับกลุ่มตัวอย่าง และการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 การวางแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์บริบทและความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นการบูรณาการโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับตารางออกอากาศและแผนการจัดการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม พร้อมทั้งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับครูปลายทางและกำหนดระบบการนิเทศติดตามผลอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.2 การดำเนินงานตามแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า ใช้การบูรณาการหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการหลักสูตรแบบเชิงรุก มีการดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างรายวิชาและคำอธิบายรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างเป็นระบบและมีความสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างครบถ้วน

1.3 การตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการใช้กระบวนการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับ ติดตาม และประเมินผลที่ชัดเจน

1.4 การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า ใช้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครูนำผลการนิเทศภายในและผลการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษามาวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในปีการศึกษาต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 การวางแผนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษามอบหมายให้ครูผู้สอนวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด ควบคู่ไปกับการศึกษาคู่มีแนวทางจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

2.2 การดำเนินงานตามแผนการพัฒนาระบบการเรียนรู้ร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามตารางออกอากาศของมูลนิธิการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในบรมราชูปถัมภ์ โดยมีครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาเป็นผู้กำกับดูแลและคอยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

2.3 การตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการใช้ระบบการนิเทศติดตามผลการจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยมีรูปแบบการนิเทศที่หลากหลายและเป็นกัลยาณมิตร ที่มุ่งเน้นการเยี่ยมชั้นเรียนเพื่อสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการให้ข้อเสนอแนะเชิงบวก

2.4 การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า ใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ เป็นพื้นที่ให้ผู้อำนวยการและครูร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสะท้อนปัญหาที่พบจากการปฏิบัติงานจริง

3. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 การวางแผนการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการสำรวจสภาพปัญหาและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ อุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม โทรศัพท์และระบบอินเทอร์เน็ตในทุกห้องเรียนต้องพร้อมใช้งาน มีการประชุมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของครูผู้สอน เพื่อวางแผนพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมให้สอดคล้องกับสภาพจริง

3.2 การดำเนินงานตามแผนการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการจัดเตรียมระบบก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ครูผู้รับผิดชอบจะดำเนินการทดสอบสัญญาณล่วงหน้า เพื่อตรวจสอบความคมชัดของภาพและเสียง หากพบปัญหาเทคนิคจะดำเนินการแก้ไขตามคู่มือทันที นอกจากนี้ยังมีการจัดเตรียมสื่อสำรองผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เช่น YouTube หรือเว็บไซต์ DLTV เพื่อให้การเรียนการสอนมีความต่อเนื่องแม้ในสภาวะสัญญาณขัดข้อง

3.3 การตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการใช้ระบบการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานตามแผนการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อสังเกตว่าครูมีการปฏิบัติงานตามแผนการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมและนำสื่อที่เตรียมไว้มาใช้ควบคู่กับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมถึงสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้จริงหรือไม่

3.4 การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผนการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการใช้

กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นพื้นที่หลักในการสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียนและครู

4. การนิเทศการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 การวางแผนการนิเทศการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนดำเนินการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในและร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและผู้เรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำคู่มือและแผนการนิเทศชั้นเรียนที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

4.2 การดำเนินงานตามแผนการนิเทศการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการดำเนินการนิเทศอย่างเป็นระบบตามแผนการนิเทศการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนและครูวิชาการร่วมเป็นคณะกรรมการนิเทศ มุ่งเน้นการเข้าเยี่ยมชั้นเรียนเพื่อสังเกตกระบวนการจัดการเรียนรู้จริง โดยใช้รูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตร มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเป็นธรรมชาติ เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถแสดงศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ และให้ข้อมูลสะท้อนผลเชิงบวกย้อนกลับทันที หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการนิเทศและการสังเกตการสอน ผ่านกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนสั้น ๆ เพื่อชี้แจงจุดเด่นที่ควรคงไว้และให้ข้อเสนอแนะในจุดที่ควรพัฒนา

4.3 การตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนการนิเทศการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการตรวจสอบความครบถ้วนและความต่อเนื่องของการนิเทศตามปฏิทินที่กำหนด โดยพิจารณาจากเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศที่หลากหลายและมีคุณภาพ ได้แก่ แบบบันทึกการนิเทศ แบบสังเกตการสอน และบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของครู

4.4 การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผนการนิเทศการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า ใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการขับเคลื่อนการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผนการนิเทศการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อนำผลการนิเทศและข้อสังเกตเชิงลึกมาถอดบทเรียนร่วมกัน ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยให้คณะครูได้ร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและแสวงหาแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practices) เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

5. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

5.1 การวางแผนการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการร่วมกันวิเคราะห์ตัวชี้วัดและกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและศึกษาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการเทียบโอนผลการเรียนอย่างละเอียด เพื่อนำมาวางแผนรองรับการย้ายสถานศึกษาหรือการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ ภายใต้อายุความยืดหยุ่นและบริบทที่เอื้อต่อผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

5.2 การดำเนินงานตามแผนการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการดำเนินการวัดและประเมินผล

ตามสภาพจริงที่เน้นความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน ให้ความสำคัญกับการประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด โดยบูรณาการเครื่องมือวัดผลร่วมกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และมีการดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียนอย่างเป็นระบบ ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเคร่งครัด โดยเน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ

5.3 การตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการใช้กระบวนการนิเทศภายใน ในการตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน เพื่อสนับสนุนให้ครูปลายทางสามารถดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างยุติธรรมและมีมาตรฐาน ในส่วนของการเทียบโอนผลการเรียน มีการกำกับดูแล โดยคณะกรรมการดำเนินงานที่ร่วมกันพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องของขั้นตอนการเทียบโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบที่สถานศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อรักษาสีทธิและประโยชน์สูงสุดของนักเรียนที่ย้ายสถานศึกษาหรือเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้

5.4 การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผนการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีการใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยร่วมกันนำข้อมูลจากการนิเทศและผลการเรียนรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผนการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม พบว่า การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมวิเคราะห์บริบทและความต้องการของผู้เรียน มีการบูรณาการหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อปรับปรุงโครงสร้างและคำอธิบายรายวิชาให้สอดคล้องกับตารางออกอากาศ แต่ยังคงความครบถ้วนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาขาดแคลนครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย การปรับปรุงหลักสูตรเชิงรุกจึงช่วยแก้ปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างเนื้อหาของโรงเรียนปลายทางและต้นทางได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมพงษ์ สุขเล็ก และคณะ (2567: 56-57) ที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องมีระบบและขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน เริ่มตั้งแต่การวางแผนจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ การปฏิบัติตามแผน การติดตาม ตลอดจนการประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้และส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีรูปธรรม

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม พบว่า ในขั้นการวางแผนและปฏิบัติ ครูผู้สอนจะได้รับการมอบหมายให้วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาควบคู่ไป

กับการศึกษาคู่มือการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และจัดการเรียนรู้ตามตารางออกอากาศของมูลนิธิ การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมฯ โดยมีครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาคอยกำกับดูแลและอำนวยความสะดวก แสดงให้เห็นว่าครูปลายทางมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ มูลนิธิการศึกษา ทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558: 91-95) ที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนโรงเรียนขนาดเล็กโดยให้ครูเติมต่อเพื่อเน้นคุณภาพผู้เรียนด้วยการจัดการศึกษาทางไกล ผ่านดาวเทียม และการที่ผู้บริหารใช้การนิเทศชั้นเรียนแบบกัลยาณมิตรและใช้กระบวนการสร้างชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการสะท้อนปัญหาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริง ส่งผลให้ช่วยลดทอนปัญหา การขาดทักษะด้านเทคโนโลยีของครูลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธมย์ ทองแดง (2564: 166-167) ที่ ระบุว่าแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

3. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษา ทางไกลผ่านดาวเทียม พบว่า โรงเรียนมีการสำรวจสภาพปัญหาและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับ ระบบโครงสร้างพื้นฐานให้พร้อมใช้งาน และมีการจัดเตรียมระบบทดสอบสัญญาณล่วงหน้ารวมถึงเตรียมสื่อ สำรอง เช่น YouTube หรือเว็บไซต์ DLTV ในกรณีที่สัญญาณขัดข้อง กระบวนการนี้สะท้อนถึงการบริหาร ความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปฐมพงษ์ สุขเล็ก และคณะ (2567: 57-58) ที่มีการระบุขั้นตอนการเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและสื่อ การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

4. การนิเทศการศึกษาร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม พบว่า มีการ แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในที่ชัดเจนร่วมกับการจัดทำคู่มือและแผนการนิเทศ โดยมุ่งเน้น การนิเทศแบบ กัลยาณมิตร สังเกตการสอนในชั้นเรียนจริง สร้างบรรยากาศการนิเทศที่ผ่อนคลาย และให้ข้อมูลสะท้อนผลเชิง บวกย้อนกลับทันที ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริินภา อินตา (2569: 365) ที่พบว่า รูปแบบการบริหาร จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น คือ POME Model ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินการ การ ติดตามผล และการประเมินผลและปรับปรุง รูปแบบดังกล่าวมีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงระบบที่เชื่อมโยง อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผ่านกระบวนการ Plan-Do-Check-Act โดยการนิเทศจัดอยู่ใน กระบวนการดังกล่าว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัชกร พรเวียง (2565: 37) ที่พบว่า การพัฒนาแนว ทางการนิเทศ กำกับ ติดตาม โดยจัดให้มีศึกษานิเทศก์รับผิดชอบติดตามผ่านการลงพื้นที่จริงควบคู่กับการใช้ นวัตกรรมการนิเทศทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการมีระบบการนิเทศที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ย่อมนำไปสู่แนวปฏิบัติที่ดีขององค์กร

5. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกล ผ่านดาวเทียม พบว่า มีการร่วมกันวิเคราะห์หัวชี้วัดและกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตาม สภาพจริงอย่างยืดหยุ่น โดยยึดผลประโยชน์และความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งศึกษาระเบียบ กระทรงศึกษาธิการว่าด้วยการเทียบโอนผลการเรียนอย่างละเอียดและดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการ ตรวจสอบและปรับปรุงงานผ่านกระบวนการนิเทศภายในและกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สอดคล้องกับแนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา (2562: 20-21) ที่มุ่งเน้นการรักษาประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

พัชญ์พิชา จันทา (2563) ที่พบว่า ระบบการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใสเป็นเสาหลักสำคัญของการบริหารงานวิชาการที่จะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม คือ การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนขนาดเล็กให้ประสบความสำเร็จ เกิดจากการดำเนินการบริหารงานวิชาการตามขอบข่ายทั้ง 5 ด้าน ด้วยวงจรคุณภาพเดมมิง (Deming Cycle) หรือ PDCA ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรและคำอธิบายรายวิชาแบบเชิงรุกให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับตารางออกอากาศของโรงเรียนต้นทาง ควบคู่กับการยึดมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วยแก้ปัญหาความไม่สอดคล้องของเนื้อหาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนปลายทางได้

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ การส่งเสริมบทบาทครูปลายทางให้จัดการเรียนรู้อย่างยืดหยุ่น วางแผนวิเคราะห์ตัวชี้วัดควบคู่กับการปฏิบัติตามคู่มือการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และการนำกระบวนการนิเทศชั้นเรียนแบบกัลยาณมิตรร่วมกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาสะท้อนปัญหาจากการปฏิบัติจริง ช่วยลดทอนข้อจำกัดด้านทักษะทางเทคโนโลยีของครูปลายทางและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้

3. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยการบริหารความเสี่ยงด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบ โดยการตรวจสอบความพร้อมและการจัดเตรียมช่องทางสื่อสารรองรับ ช่วยลดอุปสรรคจากสัญญาณขัดข้อง และทำให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

4. การนิเทศการศึกษา มีการนิเทศภายในที่เป็นระบบ โดยเน้นบรรยากาศการนิเทศแบบกัลยาณมิตร การสังเกตการสอนจริง การให้ข้อมูลเชิงบวกย้อนกลับทันทีและการถอดบทเรียนผ่านสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน กำหนดหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และยึดประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคู่กับการดำเนินการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเคร่งครัด ช่วยให้การเทียบโอนผลการเรียนและการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนเป็นไปอย่างยุติธรรมและมีมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการบริหารและยกระดับนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ควรนำแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ที่ค้นพบจากงานวิจัยนี้ ทั้ง 5 ขอบข่ายงาน ไปจัดทำเป็นคู่มือแนวทางการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด เพื่อเป็นทางเลือกในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครูอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ด้านการนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กควรนำกระบวนการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ไปปรับใช้ในการขับเคลื่อนงานวิชาการในโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้ร่วมกันวางแผนและสะท้อนปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายขอบเขตการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย มีการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้วิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อให้ได้โมเดลการบริหารที่ผ่านการทดลองใช้และยืนยันประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ในวงกว้าง

2.2 การศึกษาปัจจัยและตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงอย่างต่อเนื่องจากการใช้ รูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จเชิงลึกในมิติอื่น ๆ เช่น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารหรือเจตคติของครูปลายทาง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550, 16 พฤษภาคม). กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 124 ตอน 24 ก.
- ธวัชกร พรเวียง (2565). แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมแนวใหม่ (New DLTV) สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความต้องการเฉพาะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1. **วารสารวิชาการนอร์ทเทิร์น**. 9(1): 24-38.
- นิตา หมั่นดี และคณะ. (2562). การบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 30(2): 47-58.
- ปฐมพงษ์ สุขเล็ก และคณะ. (2567). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อวีดิทัศน์เทคโนโลยีการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ในพระบรมราชูปถัมภ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**. 18(1): 54-70.
- พัชญ์พิชา จันทา. (2563). แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พัชรมัย ทองแดง. (2564). แนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารงานวิชาการในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก

- มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). **แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนโดย ไซการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ให้ได้มาตรฐาน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล.
- ศิริินา อินตา. (2569). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. **วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม**. 13(1): 355-365.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1. (2562). **แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2562-2565**. อุตรดิตถ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1. (2566). **แผนการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพระดับประถมศึกษา โรงเรียน Stand Alon ปีงบประมาณ 2566-2575**. อุตรดิตถ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). **คู่มือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). **แนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.